

MAGDALENA KOLDYS¹

KARTA PŁATNICZA JAKO PRZEDMIOT PRZESTĘPSTWA

Uwagi wprowadzające

Pierwsze karty płatnicze pojawiły się na początku XX w. w Stanach Zjednoczonych, przy czym wówczas były to jedynie metalowe blaszki, dzięki którym ich posiadacze mogli płacić za towary bądź usługi firm, które owe karty wydawały. Istotny w tym względzie jest fakt, że karty te były akceptowane jedynie w punktach handlowych należących do ich wystawcy. Na przełomie lat 50. i 60. zaczęły pojawiać się pierwsze karty, którymi można było płacić również w obiektach handlowych niezwiązanych z wystawcą karty. W tym czasie powstały m.in. takie firmy, jak Diners Club czy American Express, które istotnie przyczyniły się do rozpowszechnienia transakcji bezgotówkowych. Od tego też czasu nastąpił stały i dynamiczny rozwój działalności handlowej związanej z wydawaniem i użytkowaniem kart płatniczych². Jeśli chodzi o Polskę, to przed 1989 r. wykorzystanie kart płatniczych w obrocie gospodarczym było marginalne — korzystali z nich jedynie zagraniczni turyści mogący w ten sposób zapłacić za towary bądź usługi w wybranych punktach³. Sytuacja zmieniła się na początku lat 90. wraz z rozwojem gospodarki wolnorynkowej. Od tego czasu notuje

¹ Magdalena Koldys — doktorantka na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Inspektor w Wydziale Postępowań Kontrolnych Delegatury Centralnego Biura Antykorupcyjnego w Białymstoku. Dorobek naukowy: 5 opublikowanych artykułów.

Kontakt z autorką za pośrednictwem redakcji.

² M. Smaga, *Karty płatnicze*, Kraków 1998, s. 22–23; W. Szmydt, *Bankowe elektroniczne instrumenty płatnicze w praktyce*, Inowrocław 2004, s. 38–40.

³ Pojęcie karty płatniczej, a dokładniej karty kredytowej, pojawiło się po raz pierwszy w polskim ustawodawstwie w § 10 zarządzenia prezesa Narodowego Banku Polskiego z 11 grudnia 1992 r. w sprawie form i trybu przeprowadzania rozliczeń pieniężnych za pośrednictwem banków (M.P. z 1992 r., nr 39, poz. 293), które zostało następnie zmienione zarządzeniem prezesa Narodowego Banku Polskiego z 10 października 1997 r. (M.P. z 1997 r., nr 77, poz. 732), skutkiem czego wyrażenie „karty kredytowe” zmieniono na „karty płatnicze”.

się stały rozwój rynku kart płatniczych w Polsce, w efekcie czego są one w różnej formie powszechnie i masowo wykorzystywane⁴.

Obecnie karty płatnicze stanowią nieodzowny element rynku usług finansowych, z którego korzystają miliony ich posiadaczy na całym świecie. Użytkowanie różnego rodzaju form⁵ kart płatniczych stało się czynnością tak prozaiczną, że niewiele osób dostrzega zagrożenia związane z ich wykorzystywaniem i zdaje sobie z nich sprawę, przedkładając ponad nie szereg niezaprzeczalnych korzyści wynikających z posiadania tzw. plastikowych pieniędzy. Sytuacja ta skutkuje tym, że obszar korzystania z kart płatniczych i ich użytkowania znalazł się w zainteresowaniu szeroko pojętej przestępczości zorganizowanej⁶, w tym w szczególności wysoko

⁴ Jak wynika z danych przedstawionych przez Narodowy Bank Polski za I półrocze 2015 r. najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych w Polsce instrumentem płatności bezgotówkowych była karta płatnicza stanowiąca ok. 53,6% wszystkich transakcji bezgotówkowych, przy czym warto zaznaczyć, że liczba transakcji przy użyciu karty płatniczej wzrosła o 9,7% w stosunku do II półrocza 2014 r. — zob. Narodowy Bank Polski, *Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2015 r.*, Warszawa 2015 r., <http://www.nbp.pl/systemplatniczy/ocena/ocena2015_1.pdf>, dostęp: 20 grudnia 2015 r.

⁵ Możliwe jest rozróżnienie wielu rodzajów i form kart płatniczych w zależności od przyjętego kryterium podziału, tj.: według kryterium statusu prawnego posiadacza — karty przeznaczone dla klientów indywidualnych (osób prywatnych) oraz karty przeznaczone dla klientów instytucjonalnych; według kryterium liczby storn zawartej umowy — karty dwustronne, które są akceptowane jedynie przez wydawcę karty, karty trójstronne, gdzie wymagane jest porozumienie trzech stron, tj. wydawcy karty, akceptantów i posiadacza karty, karty czterostronne, oparte na organizacjach pośredniczących w dokonywaniu transakcji; ze względu na status majątkowy posiadacza — karty zwykłe, dostępne dla każdego, karty złote, wydawane zamożnym klientom, tzw. VIP-om, karty platynowe, przeznaczone dla najzamożniejszych klientów, w ramach instytucji *private banking*; ze względu na zasięg działania karty — karty lokalne, karty krajowe, karty międzynarodowe; ze względu na instytucje — emitujące karty płatnicze współpracujące z danym systemem kartowym, np. Visa International, MasterCard, Diners Club, American Express, Japan Credit Bureau (JCB); według podziału na formę występowania — karty tłoczne, karty wirtualne oraz karty elektroniczne; według podziału ze względu na zastosowaną technologię — karty magnetyczne, mikroprocesorowe, a także hybrydowe; ze względu na sposób rozliczania karty — karty debetowe, karty kredytowe, karty obciążeniowe, a także karty przedpłacone — zob. m.in. M. Zajda, *Prawno-kryminalistyczne aspekty przestępczości z użyciem elektronicznych instrumentów płatniczych*, Słupsk 2003, s. 12–14; R. Kaszubski, Ł. Obzejta, *Karty płatnicze w Polsce*, Warszawa 2012, s. 60–84; M. Smaga, *Karty...*, wyd. cyt., s. 15–23; Z. Ofiarski, *Prawo bankowe*, Warszawa 2011, s. 273–278; B. Bajor, *Bankowość elektroniczna. Studium prawne*, Warszawa 2011, s. 192; M. Pacek, *Ustawa o elektronicznych instrumentach płatniczych*, Warszawa 2012, s. 68–70.

⁶ R. Kędziora, *Przestępstwa z wykorzystaniem kart płatniczych — aspekty karnoprawne* [w:] A. Piotrowska-Piątek, P. Ruczkowski (red.), *Wyzwania w systemie bankowym w XXI w.*, Kielce 2009, s. 367–387.

wyspecjalizowanych grup przestępczych o charakterze międzynarodowym, czerpiących z przestępczego proceduru ogromne korzyści i profity⁷.

Przestępczość z użyciem kart płatniczych jest ściśle i nierozdzielnie związana z samym pojęciem i definicją karty płatniczej, dlatego przyjęcie określonej definicji i pojęcia karty płatniczej determinuje rodzaj popełnionego przestępstwa godzącego w określone dobro prawnie chronione.

Definicja i charakter prawny karty płatniczej

Jeśli mowa jest o definicji karty płatniczej, to można ją rozpatrywać w ramach:

- aspektu cywilnoprawnego na gruncie ustawy z 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny⁸;
- aspektu funkcjonalnego na gruncie ustawy z 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych⁹ i ustawy z 29 sierpnia 1997 r. — Prawo bankowe¹⁰;
- aspektu karnoprawnego na gruncie ustawy z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny¹¹.

Aspekt cywilnoprawny

Kartę płatniczą można uważać za zwykły kawałek plastiku, który co prawda posiada określony odrębnymi regulacjami wygląd, wymiary, pasek magnetyczny czy też mikroprocesor, a dodatkowo również różnego rodzaju oznaczenia cyfrowo-literowe, wskazujące chociażby emitenta karty, dane posiadacza czy też systemu rozliczeniowego, w jakim dana karta funkcjonuje, lecz ostatecznie nadal pozostaje ona kawałkiem tworzywa sztucznego¹². Z drugiej strony kartę płatniczą można postrzegać jako instrument płatniczy, który umożliwia dokonywanie płatności bezgotówkowych¹³, ale także kartę płatniczą można uznać za znak legitymujący lub znak upoważniający jego posiadacza do wykonywania określonych czynności. Karta płatnicza

⁷ Z danych przedstawianych przez Narodowy Bank Polski wynika, że wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2015 r. wyniosła 21,1 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 44,5% (14,6 mln zł). W I półroczu 2015 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonana kartą płatniczą wynosiła 467 zł i była wyższa o 29,7% w stosunku do poprzedniego półrocza (360 zł) — Narodowy Bank Polski, *Ocena...*, wyd. cyt.

⁸ DzU z 2016 r., poz. 380 ze zm. (dalej: k.c.).

⁹ DzU z 2014 r., poz. 873 ze zm. (dalej: ustawa o usługach płatniczych).

¹⁰ DzU z 2015 r., poz. 128 ze zm. (dalej: prawo bankowe).

¹¹ DzU z 2016 r., poz. 1137 ze zm. (dalej: k.k.).

¹² Wymiary m.in. kart płatniczych reguluje akt ISO 7810:2003, który zgodnie ze standardem ID-1 przewiduje, że każda karta płatnicza powinna posiadać następujące wymiary: 53,98 mm — wysokość, 85,6 mm — szerokość i 0,76 mm — grubość — szerzej zob. K.J. Jakubski, *Techniczne aspekty kart płatniczych* [w:] J. Kosiński (red.), *Przestępczość z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych*, Szczytno 2006, s. 55–77.

¹³ B. Smykla, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 280.

może być również uznana za dokument, do którego prawo ma określona osoba, a w końcu jako środek dowodowy, świadczący o stosunku prawnym łączącym posiadacza karty z bankiem¹⁴. Kodeks cywilny nie zawiera regulacji definiujących, czym jest karta płatnicza, niemniej jednak należy zaznaczyć, że karty płatnicze wykazują pewne podobieństwo do papierów wartościowych oraz znaków legitymizacyjnych, co do których zaś kodeks cywilny zawiera odpowiednie regulacje¹⁵.

Jeśli chodzi o porównanie kart płatniczych oraz papierów wartościowych, to tytułem wstępu należy wskazać, że papiery wartościowe są zaliczane do tzw. dokumentów dłużnych, które stwierdzają istnienie określonego stosunku prawnego, stanowią dowód istnienia określonego prawa. Szczegółowo papiery wartościowe zaliczane są do kwalifikowanej postaci dokumentów dłużnych, skutkiem czego dłużnik może bez popadnięcia w zwłokę powstrzymać się od spełnienia świadczenia dopóki wierzyciel nie zwróci mu dokumentu lub nie udostępni go w celu pozbawienia mocy prawnej¹⁶. W związku z powyższym dłużnik bez zwrotu bądź udostępnienia papieru wartościowego w celu pozbawienia go mocy prawnej, nawet w przypadku spełnienia świadczenia, naraża się na to, że z tego świadczenia zwolniony nie będzie. Tak więc faktyczne przedłożenie papieru wartościowego jest niezbędne do realizacji wynikającego z niego prawa¹⁷, w efekcie czego należy przyjąć, że rozporządzanie prawem, jakie zawarte jest w papierze wartościowym, następuje przez rozporządzanie samym dokumentem. Karty płatnicze służą ich posiadaczom przede wszystkim do zainicjowania zlecenia płatniczego, ale także uprawniają do dokonania transakcji płatniczej, mają więc również wartość dowodową, tak jak papiery wartościowe, jednakże nie inkorporują same w sobie żadnych praw majątkowych¹⁸. Kolejną różnicą pomiędzy kartą płatniczą a papierem wartościowym jest to, że dla dokonania określonej transakcji płatniczej nie jest wymagany zwrot czy też przekazywanie celem umorzenia — jak to ma miejsce w odniesieniu do papieru wartościowego — samej karty płatniczej. Karta płatnicza jest co prawda udostępniana przyjmującemu — celem wykonania chociażby operacji finansowej — jednakże po wykonaniu

¹⁴ J. Kukulski, I. Pluta, *Karty płatnicze. Teoria i praktyka*, Warszawa 1998, s. 30; J. Kukulski, *Aspekty prawne bankowych kart płatniczych w polskim systemie pieniężnym*, Warszawa 2002, s. 68–69.

¹⁵ Wskazuje się również na pewne podobieństwa kart płatniczych do czeków, z tym że podobieństwo tychże można odnotować jedynie w kwestii konstrukcji, jaka będzie miała zastosowanie w przypadku zapłaty kartą i czekiem — w obu przypadkach oparta na przekazie — zob. B. Bajor, *Bankowość...*, wyd. cyt., s. 191.

¹⁶ Zob. P. Machnikowski [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 1634–1635.

¹⁷ Zob. Z. Ofiarski, *Prawo bankowe, Komentarz*, Warszawa 2013, s. 463; J. Masiota, *Umowa między emitentem kart płatniczych a akceptującym je przedsiębiorcą*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2002, nr 7, s. 17.

¹⁸ J. Pisuliński, *Cywilnoprawna problematyka kart kredytowych*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 1996, nr 2, s. 124.

czynności podlega natychmiastowemu zwrotowi, przy czym w przypadku chociażby operacji kartami posiadającymi funkcję dokonywania tzw. płatności zbliżeniowo w ogóle nie możemy mówić o żadnym udostępnieniu karty płatniczej. Kolejną istotną równicą jest ta, że przenoszenie własności papieru wartościowego przez fizyczne przekazanie samego dokumentu powoduje przeniesienie własności zawartego w papierze wartościowym prawa majątkowego. Karta płatnicza nie zawiera w sobie żadnego prawa majątkowego, stąd też przeniesienie jej własności nie pociąga za sobą również przeniesienia takiego prawa — w toku realizacji transakcji finansowej kartą płatniczą nie chodzi o przeniesienie prawa własności samej karty, tylko własności środków finansowych do niej przypisanych¹⁹. Wszystkie powyższe czynniki w efekcie powodują, że kart płatniczych nie można zaliczyć do papierów wartościowych²⁰.

Analizując przepisy kodeksu cywilnego przez pryzmat postrzegania kart płatniczych jako znaków legitymacyjnych²¹, należy przede wszystkim wskazać, że znaki legitymacyjne są rodzajem kwalifikowanych dokumentów dłużnych, stąd są nimi m.in. świadectwa użytkowe w spółkach akcyjnych czy też świadectwa depozytowe. Cechą zaś charakteryzującą znaki legitymacyjne jest fakt, że samo istnienie dokumentu legitymacyjnego stwierdza obowiązek świadczenia na rzecz jego okaziciela, a w razie utraty znaku legitymacyjnego uprawnienie dłużnika do spełnienia świadczenia jest uzależnione od wykazania uprawnienia przez osobę zgłaszającą takie żądanie²². W związku z powyższym brak posiadania znaku legitymacyjnego nie wyklucza możliwości uzyskania świadczenia przez jego posiadacza. Tak więc osoba posiadająca znak legitymacyjny podobnie jak kartę płatniczą, jest upoważniona do żądania spełnienia świadczenia przez dłużnika (w przypadku karty płatniczej emitenta karty), przy czym owo żądanie jest możliwe samo w sobie, w związku z istnieniem samego dokumentu legitymacyjnego — podobnie ma się rzecz w przypadku karty płatniczej, która upoważnia jej posiadacza do żądania po stronie emitenta określonego działania — dokonania transakcji w obrocie finansowym²³. Dokonując jednak porównania znaków legitymacyjnych z kartami płatniczymi, należy zaznaczyć, że podstawową funkcją, a zarazem przymiotem kart płatniczych jest umożliwienie ich posiadaczowi zainicjowania zlecenia płatniczego czy też transakcji w obrocie bezgotówkowym²⁴. Funkcje te, jak wskazano powyżej, są podobne pod względem funkcjonalnym do funkcji przypisywanych znakom legitymacyjnym, z pewnym jednak

¹⁹ W. Szmydt, *Bankowe elektroniczne instrumenty...*, wyd. cyt., s. 53.

²⁰ G. Sikorski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 188; Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz...*, wyd. cyt., s. 462.

²¹ Z. Ofiarski, *Prawo bankowe...*, wyd. cyt., s. 275.

²² P. Machnikowski [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks...*, wyd. cyt., s. 1634–1635; Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz...*, wyd. cyt., s. 462; J. Masiota, *Umowa...*, wyd. cyt., s. 17.

²³ K. Kruczałak, *Bankowe karty płatnicze (zagadnienia cywilnoprawne)*, „Państwo i Prawo” 1996, nr 8–9, s. 58–59.

²⁴ B. Bajor, *Bankowość...*, wyd. cyt., s. 187.

zastrzeżeniem. W przypadku kart płatniczych możliwość dokonywania transakcji, a zarazem żądanie dokonania transakcji płatniczej po stronie emitenta karty jest możliwe tylko i wyłącznie w przypadku fizycznego, realnego posiadania samej karty płatniczej w momencie dokonania transakcji. Tym samym więc karta płatnicza sama w sobie stanowi dowód posiadania określonego prawa — prawa do dokonywania operacji finansowych czy też prawa do dostępu do środków finansowych²⁵. Dlatego też podstawową przeszkodą w uznaniu karty płatniczej za znak legitymacyjny jest brak możliwości wykazania swojego prawa przez jej posiadacza względem odbiorcy zlecenia lub transakcji w inny sposób, aniżeli przez okazanie samej karty płatniczej, np. przez okazanie umowy z bankiem o wydanie karty debetowej czy karty kredytowej. Dlatego też kart płatniczych nie można zaliczyć do kategorii znaków legitymacyjnych²⁶ i stosować odpowiednio przepisów ich dotyczących, choć posiadają one pewne cechy znaków legitymacyjnych²⁷.

Podsumowując, pojęcia karty płatniczej, karty bankomatowej czy też karty kredytowej nie są znane kodeksowi cywilnemu, stąd też brak jest w kodeksie definicji legalnej czy też szczegółowych regulacji w tym względzie. Nie można również kart płatniczych, co wskazano powyżej, zaliczyć do kategorii papierów wartościowych ani też znaków legitymacyjnych i na tej podstawie odpowiednio stosować określone przepisy kodeksu cywilnego.

Aspekt funkcjonalny

Na gruncie art. 2 pkt 7 uchylonej ustawy z 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych²⁸ za kartę płatniczą uznawano kartę identyfikującą wystawcę i upoważnionego posiadacza, uprawniającą do wypłaty gotówki lub dokonania zapłaty, a w przypadku karty wydanej przez bank lub instytucję ustawowo upoważnioną do udzielania kredytu — także do dokonywania wypłaty gotówki lub zapłaty z wykorzystaniem kredytu²⁹. Definicja ta obejmowała więc wszelkie aspekty funkcjonalności kart płatniczych, a więc tych umożliwiających jedynie wypłatę gotówki

²⁵ A. Mikos-Sitek, P. Zapadka, *Polskie prawo bankowe. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2011, s. 178; K. Zawada [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 450–1088*, Warszawa 2011, s. 954–955.

²⁶ Kazimierz Kruczałak twierdzi, że „bankowa karta płatnicza może być zaliczona do znaków legitymacyjnych uregulowanych w art. 921¹⁵ kc., z tym że nie ma do nich zastosowania § 1 tego artykułu” — zob. tenże, *Bankowe karty...*, wyd. cyt., s. 58. Z twierdzeniem tym zgadzają się Jacek Kukulski i Ireneusz Pluta, uważając, że „karta płatnicza może być zakwalifikowana do kategorii znaków legitymacyjnych” — zob. tychże, *Karty...*, wyd. cyt., s. 36.

²⁷ G. Sikorski, *Prawo...*, wyd. cyt., s. 188.

²⁸ Ustawa z 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych, DzU z 2002 r., nr 169, poz. 1385.

²⁹ Zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 22 sierpnia 2007 r., sygn. VI ACa 380/07, OSA z 2009 r., nr 10, poz. 32.

(karta bankomatowa), umożliwiającą dokonywanie operacji bezgotówkowych (klasyczna karta dwufunkcyjna), a także tych umożliwiającą wykonywanie wszelkich operacji z wykorzystaniem środków finansowych z przyznanego uprzednio kredytu (karta kredytowa).

Obecnie, jeśli chodzi o definicję karty płatniczej w jej aspekcie funkcjonalnym, art. 4 ust. 4 prawa bankowego wskazuje, że przez kartą płatniczą należy rozumieć kartę w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych. W art. 15a tej ustawy czytamy, że: „karta płatnicza to karta uprawniająca do wypłaty gotówki lub umożliwiająca złożenie zlecenia płatniczego za pośrednictwem akceptanta lub agenta rozliczeniowego, akceptowana przez akceptanta w celu otrzymania przez niego należnych mu środków”. Pomimo zmiany definicji karty płatniczej, a także wprowadzenia definicji karty debetowej oraz karty kredytowej³⁰, nie nastąpiło w ramach ustawy o usługach płatniczych wyodrębnienie ze względu na funkcjonalność poszczególnych form kart płatniczych. Dlatego też nadal kartą płatniczą jest zarówno karta uprawniająca jedynie do wypłaty środków finansowych — karta bankomatowa, karta umożliwiająca jedynie dokonywanie zapłaty — karta przedpłacona, jak i w pełni funkcjonalna karta kredytowa³¹. Przyjęcie takiej definicji jest zapewne sprzeczne z powszechnym przekonaniem i rozumieniem, że pojęcie karty płatniczej odnosi się wyłącznie do karty dwufunkcyjnej. Powstałe na tym tle spory — jakoby przyjęcie w przytoczonym powyżej kształcie definicji karty płatniczej powoduje objęcie nadmierną ochroną również kart jednofunkcyjnych, których nie powinno się zaliczać do kategorii kart płatniczych — wydaje się w obecnym stanie rzeczy bezprzedmiotowe ze względu na fakt, że obecnie karty tego rodzaju niejako samoistnie zniknęły z rynku finansowego³².

³⁰ Warto wskazać, że od 29 stycznia 2015 r. (ustawa z 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych, DzU z 2014 r., poz. 873 ze zm.) obowiązują przepisy definiujące obok karty płatniczej również kartę debetową — czyli kartę płatniczą umożliwiającą wykonywanie transakcji płatniczych, z wyjątkiem transakcji w ciężar środków pieniężnych udostępnionych użytkownikowi z tytułu kredytu, a w przypadku instytucji płatniczej lub instytucji pieniądza elektronicznego — kredytu, o którym mowa w art. 74 ust. 3 lub art. 132j ust. 3 ustawy o usługach płatniczych; a także kartę kredytową — czyli kartę płatniczą umożliwiającą wykonywanie transakcji płatniczych w ciężar środków pieniężnych udostępnionych użytkownikowi z tytułu kredytu, a w przypadku instytucji płatniczej lub instytucji pieniądza elektronicznego — kredytu, o którym mowa w art. 74 ust. 3 lub art. 132j ust. 3 ustawy o usługach płatniczych.

³¹ Samo podjęcie środków z bankomatu przy użyciu karty płatniczej należy traktować jako szczególny sposób spełnienia przez bank obowiązku wynikającego z art. 726 k.c., nie zaś jako rozliczenie pieniężne w rozumieniu prawa bankowego — zob. A. Kuwalski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 322.

³² Według danych opublikowanych przez Narodowy Bank Polski obecnie w obrocie kartowym w Polsce karty hybrydowe stanowią niemal 95% wszystkich kart, natomiast karty oparte na technologii paska magnetycznego — niespełna 4%, przy czym ponad 80% kart płatniczych w Polsce to karty umożliwiające dokonywanie płatności zbliżeniowo. Powyższe dane wskazują, że karty jednofunkcyjne, a więc takie, które umożliwiają jedynie pobranie gotówki z bankomatu, stanowią

Zarówno w doktrynie, jak i orzecnictwie w kontekście funkcjonalnego aspektu kart płatniczych podnosi się, że można je zaliczyć również do kategorii środków płatniczych. Za taką kwalifikacją kart płatniczych świadczy potrzeba zapewnienia należytej ochrony obrotowi finansowemu z użyciem kart płatniczych, a także sama funkcja płatnicza, jaką posiadają karty. Możliwość dokonywania operacji bezgotówkowych przy zakupie wszelkiego rodzaju towarów, korzystania z usług czy świadczeń za pomocą i z użyciem kart płatniczych *de facto* stawia tzw. plastikowe pieniądze na równi z tymi realnymi³³. W związku z tym, że funkcją karty płatniczej może być nie tylko wypłata gotówki z bankomatu, ale służyć ona może również do zapłaty za towary i usługi, to karta taka ma analogiczną funkcję jak pieniądze w swojej tradycyjnej formie papierowej, stąd też karty płatnicze należy traktować jako „inny środek płatniczy”³⁴. Zaznaczyć przy tym należy, że jeśli mowa jest o karcie płatniczej jako o środku płatniczym, to karta taka musi być kartą dwufunkcyjną³⁵, a więc zarówno umożliwiającą wypłatę gotówki z bankomatu, jak i pozwalającą na dokonywanie płatności³⁶. Definiując więc karty płatnicze w kontekście funkcjonalnym, należy przede wszystkim brać pod uwagę ich faktyczną, realną funkcjonalność, gdyż jedynie karty dwufunkcyjne z możliwością dokonywania płatności zaliczyć można do kategorii środków płatniczych³⁷. Jest to o tyle istotne, że uznanie kart płatniczych dwufunkcyjnych do kategorii środków płatniczych niejako automatycznie determinuje możliwości ich zaliczenia na gruncie art. 115 § 9 k.k. do kategorii rzeczy ruchomych³⁸.

obecnie zdecydowaną mniejszość wobec kart z dodatkową funkcją płatniczą — zob. Narodowy Bank Polski, *Informacja o kartach płatniczych II kwartał 2015 r.*, Warszawa 2015 r., <http://www.nbp.pl/systemplatniczy/karty/q_02_2015.pdf>, dostęp: 20 grudnia 2015 r.

³³ Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz...*, wyd. cyt., s. 461; zob. także: postanowienie Sądu Najwyższego z 7 października 2003 r., sygn. V KK 39/03, OSP z 2004 r., z. 6, poz. 80, w którym czytamy, że „Karta płatnicza, jako elektroniczny instrument dostępu do środków pieniężnych na odległość, umożliwiający elektroniczną identyfikację posiadacza niezbędną do dokonania zapłaty, jest innym środkiem płatniczym w rozumieniu art. 310 § 1 kk”.

³⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 26 października 2004 r., sygn. II AKa 295/04, KZS z 2005 r., z. 6, s. 77.

³⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 20 listopada 2002 r., sygn. II AKa 467/02, OSA z 2003 r., nr 4, poz. 36.

³⁶ Uchwała Sądu Najwyższego z 23 października 2002 r., sygn. I KZP 31/02, OSNKW z 2002 r., nr 11–12, poz. 95, zob. także: J. Skorupka, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2003 r.*, sygn. V KK 39/03, OSP z 2004 r., nr 6, poz. 80.

³⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 20 listopada 2002 r., sygn. II AKa 467/02, OSA z 2003 r., nr 4, poz. 36.

³⁸ J. Skorupka, *Karta płatnicza jako przedmiot czynności wykonawczej przestępstwa z art. 310 k.k.*, „Prokuratura i Prawo” 2001, nr 7–8, s. 65.

Aspekt karnoprawny

W odniesieniu do aspektu karnoprawnego, na gruncie kodeksu karnego kartę płatniczą można rozpatrywać w ramach:

- art. 115 § 9 k.k. jako rzecz ruchomą,
- art. 115 § 14 k.k. jako dokument,
- art. 278 § 5 k.k. jako szczególny przedmiot ochrony.

W myśl art. 115 § 14 k.k. za dokument należy uznać każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne. Mając na względzie powyższą treść, nie sposób nie uznać, że w jej ramach mieści się i zawiera definicja karty płatniczej³⁹. Analizując poszczególne elementy rzeczzonego przepisu, należy bezspornie uznać, że karta płatnicza stanowi dowód istnienia określonego prawa lub też okoliczności mającej znaczenie prawne. Przede wszystkim karta płatnicza stanowi potwierdzenie prawa do środków finansowych zgromadzonych na rachunku, do którego jest przypisana, a także uprawnia do dokonania i realizacji transakcji środkami finansowymi do niej przypisanymi (karta przypisana do rachunku bankowego) lub z nią związanymi (karta kredytowa nie musi być związana i przypisana do rachunku bankowego), stąd też będzie stanowić dowód prawa do wykonania określonych czynności faktycznych, takich jak wypłata środków finansowych czy zakup towaru lub usługi⁴⁰. Tak więc w rozumieniu art. 115 § 14 k.k. karty płatnicze na gruncie obowiązującego kodeksu karnego należy traktować na równi z dokumentami, przy czym przyjmuje się, że są one dokumentami prywatnymi⁴¹. Przyjęcie takiej definicji wydaje się być jak najbardziej poprawne, o ile mowa jest o karcie płatniczej ograniczonej funkcjonalnie jedynie do możliwości pobierania przez jej użytkownika środków pieniężnych bez możliwości dokonywania płatności. W innym przypadku, a więc kiedy mamy do czynienia z kartą płatniczą posiadającą również możliwość dokonywania transakcji bezgotówkowych, a więc kiedy to karta pełni funkcję środka płatniczego, tak przyjęta definicja skutkuje *de facto* ograniczoną ochroną prawnokarną.

Kartę płatniczą można zatem w myśl art. 115 § 9 k.k. zakwalifikować do kategorii rzeczy ruchomych. Jeśli przyjmiemy, że rzeczą ruchomą jest m.in. środek płatniczy oraz dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej, to w odniesieniu do tak zakreślonej definicji niewątpliwie rzeczami ruchomymi są karty płatnicze bez względu na ich funkcjonalność, a więc czy uprawniają one jedynie do wypłaty gotówki, czy też dokonywania transakcji w obrocie bezgotówkowym⁴².

³⁹ B. Bajor, *Bankowość...*, wyd. cyt., s. 190; M. Smaga, *Karty...*, wyd. cyt., s. 11; J. Kukulski, I. Pluta, *Karty...*, wyd. cyt., s. 36.

⁴⁰ R. Kędziora, *Charakter prawny kart płatniczych w prawie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 12, s. 61.

⁴¹ L. Stecki, *Karty kredytowe*, Toruń 1998, s. 93.

⁴² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 22 sierpnia 2007 r., sygn. VI ACa 380/07, OSA z 2009 r., nr 10, poz. 32, w którym czytamy, że „Kartą płatniczą

Kwestię uznania karty płatniczej za rzecz ruchomą należy rozpatrywać przede wszystkim w odniesieniu do treści art. 278 k.k., gdzie mowa jest o przestępstwie kradzieży, a w szczególności względem § 5 rzeczzonego przepisu, który odnosi się do kradzieży karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego. W doktrynie podnosi się, że karta bankomatowa nie należy do desygnatów pojęcia rzeczy ruchomej, a tylko rozciągnięta jest na nią ochrona w przypadku przestępstwa kradzieży⁴³. Stąd też należy wnioskować, że zastosowanie art. 278 § 1 k.k. będzie miało miejsce jedynie względem kart płatniczych posiadających funkcję dokonywania płatności w obrocie bezgotówkowym, zaś zastosowanie art. 278 § 5 k.k. będzie możliwe jedynie w odniesieniu do kart płatniczych umożliwiających podjęcie pieniędzy z automatu bankowego⁴⁴. Takie rozróżnienie powoduje, że kartę bankomatową należy traktować w myśl art. 115 § 14 k.k. jako dokument stwierdzający określone prawa majątkowe i uprawniający jednocześnie do pobrania środków finansowych, nie zaś za rzecz ruchomą, o której mowa w art. 115 § 9 k.k. W tym względzie należy przyznać rację twierdzeniom, że zapisy art. 115 § 9 k.k. odnoszą się jedynie do grupy dokumentów, jakimi są papiery wartościowe, które są uzewnętrznieniem zawartych w nich praw podmiotowych⁴⁵. Specyficzny charakter dokumentu, jakim jest papier wartościowy, powoduje, że prawo podmiotowe, które ów dokument reprezentuje, jest z nim ściśle i nierozzerwalnie powiązane. Takiego zaś charakteru z pewnością nie ma karta bankomatowa⁴⁶, o której mowa w art. 278 § 5 k.k.⁴⁷

Kartę płatniczą, a dokładniej, kartę bankomatową na gruncie art. 278 § 5 k.k. można również uznać za szczególny przedmiot⁴⁸, szczególną rzecz, z zaznaczeniem, że nie mówimy tutaj o rzeczy ruchomej z art. 115 § 9 k.k.⁴⁹ Za przyjęciem takiej odrębnej definicji świadczyć by miało szczególne wyodrębnienie przez ustawodawcę przestępstwa kradzieży właśnie karty bankomatowej oraz energii elektrycznej. Gdyby przyjąć, że są one po prostu „zwykłymi” rzeczami ruchomymi kwalifikowanymi zgodnie z art. 115 § 9 k.k., to nie byłoby potrzeby wprowadzania § 5 do art. 278 k.k., gdyż wystarczająca w tym względzie byłaby regulacja z § 1. Skoro więc karta bankomatowa rzeczą ruchomą nie jest, musi być czymś innym, czymś

jest rzecz ruchoma, identyfikująca imiennie przez opatrzenie podpisem jej posiadacza, pozwalająca zidentyfikować wydawcę, stwierdzająca wynikające z umowy o kartę płatniczą uprawnienie posiadacza do dokonywania wypłaty gotówki lub zawierania z akceptantami umów rodzących obowiązek świadczenia pieniężnego bez konieczności świadczenia gotówką”; zob. także: Z. Ofiarski, *Prawo bankowe...*, wyd. cyt., s. 273.

⁴³ R. Kędziora, *Charakter...*, wyd. cyt., s. 67.

⁴⁴ J. Skorupka, *Glosa do uchwały z dnia 21 października 2003 r., sygn. I KZP 33/03*, OSP z 2004 r., nr 6, poz. 80.

⁴⁵ W. Szymdt, *Bankowe elektroniczne instrumenty...*, wyd. cyt., s. 53.

⁴⁶ R. Kędziora, *Charakter...*, wyd. cyt., s. 67.

⁴⁷ J. Skorupka, *Glosa do uchwały...*, wyd. cyt.

⁴⁸ Zob. R. Kędziora, *Charakter...*, wyd. cyt., s. 65.

⁴⁹ M. Niedźwiecka-Malecka, *Przestępstwa związane z wykorzystaniem kart płatniczych*, „*Studia Iuridica*” 2001, t. 39, s. 163–168.

szczególnym, szczególnym przedmiotem, któremu z tego też względu ustawodawca przyznaje szczególną ochronę przez typowo kazuistyczny zapis kodeksowy. Zaznaczyć przy tym należy, że przyjęcie takiej definicji karty bankomatowej byłoby sprzeczne z definicją opartą na art. 115 § 14 k.k., w myśl której kartę płatniczą o ograniczonej do wypłaty gotówki funkcjonalności należy traktować jako dokument⁵⁰.

Podsumowując, należy stwierdzić, że karty płatnicze umożliwiające dokonywanie operacji bezgotówkowych pełnią analogiczną funkcję jak pieniądze i są środkiem płatniczym. Stanowią one jednocześnie również rzecz ruchomą, o której jest mowa w art. 115 § 9 k.k. Odmienne natomiast należy traktować kartę płatniczą bez funkcji płatniczej, a więc kartę bankomatową, o której jest mowa w art. 278 § 5 k.k., gdyż ten rodzaj karty płatniczej powinien być traktowany w myśl art. 115 § 14 k.k. jak dokument.

Przestępstwa z użyciem kart płatniczych

Jak wskazano na wstępie, rozpowszechnienie i coraz szersze stosowanie w obrocie gospodarczym kart płatniczych spowodowało jednocześnie wzrost szeroko pojętej przestępczości w tym zakresie, która, jak pokazują statystyki, wykazuje stałą tendencję wzrostową⁵¹. Charakterystyczną cechą tego rodzaju przestępczości — związanej z kartami płatniczymi — jest przede wszystkim wykorzystanie w przestępczym procederze szeregu nowoczesnych środków techniczno-informatycznych, dzięki czemu możemy zaobserwować swego rodzaju „wyścig zbrojeń” pomiędzy wydawcami kart płatniczych, chcącymi jak najlepiej je zabezpieczyć, a przestępcami dążącymi do obejścia lub też złamania tychże. Przykładem tego starcia było wprowadzenie tzw. kart chipowych, co było swoistą odpowiedzią na coraz powszechniejsze i coraz łatwiejsze kopiowanie danych z pasków magnetycznych kart płatniczych. Obecnie wśród przestępstw związanych z kartami płatniczymi należy wymienić:

— posługiwanie się kartami skradzionymi, zagubionymi lub przechwycenymi;

⁵⁰ Uchwała Sądu Najwyższego z 21 października 2003 r., sygn. I KZP 33/03, OSNKW z 2003 r., nr 11–12, poz. 96, w której czytamy, że „Karta uprawniająca m.in. do podjęcia pieniędzy z bankomatu, niezależnie od objęcia jej ochroną przez przepisy rozdziału zawierającego przestępstwa przeciwko mieniu, a w szczególności art. 278 § 5 k.k., pozostaje jednak nadal dokumentem, z którym związane są określone prawa majątkowe. Nie może być ponadto skutecznie kwestionowany fakt, że jest dokumentem uprawniającym do otrzymania sumy pieniężnej”; zob. także M. Rzewuski, *Wokół kradzieży karty bankomatowej*, „Prokurator” 2006, nr 2, s. 118; J. Jakubowski, *Wybrane aspekty prawnokarnej ochrony systemu bankowych kart płatniczych* [w:] M. Zajder, J. Kosiński (red.), *Przestępczość z wykorzystaniem kart płatniczych*, Szczytno 2001, s. 89.

⁵¹ Według danych publikowanych przez Narodowy Bank Polski, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w I półroczu 2015 r. (45,3 tys.) wzrosła o 11,9% w porównaniu do II półrocza 2014 r. (40,5 tys.) — zob. Narodowy Bank Polski, *Ocena...*, wyd. cyt.

- wyłudzenie kart płatniczych na podstawie wniosku zawierającego nieprawdziwe dane;
- fałszowanie kart płatniczych;
- kopiowanie kart płatniczych na rachunkach obciążeniowych;
- wykorzystanie danych identyfikacyjnych cudzej karty;
- dokonywanie transakcji kartami zgłoszonymi jako utracone;
- tzw. *skimming*.

W odniesieniu do przestępstw polegających na posługiwaniu się skradzionymi kartami płatniczymi lub też kartami zagubionymi przez ich użytkowników, to tytułem wstępu należy stwierdzić, że procentowo odnotowuje się najwięcej tego rodzaju czynów i stanowią one drugą największą grupę przestępstw związanych z kartami płatniczymi. Należy przy tym również wskazać, że w większości mowa jest w tym wypadku o kradzieży kart płatniczych, rzadziej o ich odnalezieniu, a następnie przestępczym wykorzystaniu⁵². Niezależnie jednak od sposobu wejścia przestępcy w posiadanie karty płatniczej mechanizm dalszego działania jest analogiczny — przestępcy starają się jak najszybciej dokonać transakcji, najczęściej poniżej limitu ustalonego przez użytkownika karty, zanim ten dokona jej zastrzeżenia. Istotny w tym względzie jest fakt, że dokonane przez przestępców w sposób nieautoryzowany transakcje do momentu dokonania zastrzeżenia przez faktycznego posiadacza karty obciążają jego rachunek. Dopiero od momentu dokonania zastrzeżenia karty wszelkie nieautoryzowane transakcje obciążają wystawcę karty. Kwestia ta jest szczególnie istotna w odniesieniu do kart płatniczych z funkcją dokonywania tzw. płatności zbliżeniowych, które do kwoty 50 zł nie wymagają wprowadzenia kodu PIN do potwierdzenia realizacji transakcji. Mając na względzie fakt, że tożsamość osoby, która dokonuje płatności tego rodzaju kartą w praktyce nie jest w żaden sposób weryfikowana, przestępca, który wszedł w posiadanie takiej karty, może dokonać — z zastrzeżeniem limitu 50 zł na transakcję — dowolnej liczby operacji aż do wyczerpania limitu płatności zbliżeniowych, jakie można zrealizować w ciągu jednej doby lub też do wyczerpania środków na danym rachunku bankowym⁵³. Wskazać przy tym jednak należy, że w takiej sytuacji, a więc za nieautoryzowane transakcje przed zastrzeżeniem utraconej karty, jej posiadacz ponosi odpowiedzialność do kwoty stanowiącej równowartość 50 euro⁵⁴. Pozostałe transakcje oszukańcze obciążają więc wystawcę karty.

⁵² W I półroczu 2015 r. transakcje dokonane skradzionymi kartami stanowiły 25,1%, a zagubionymi kartami — 5,1% ogółu oszukańczych transakcji — zob. Narodowy Bank Polski, *Ocena...*, wyd. cyt.

⁵³ Zob. *Zbliżeniowa załamka: 78 złodziejskich transakcji bez PIN-u. A bank... nic nie wie*, artykuł opublikowany na blogu Macieja Samcika 18 lutego 2013 r., <<http://samcik.blox.pl/2013/02/Zblizeniowa-zalamka-78-zlodziejskich-transakcji.html>>, dostęp: 7 stycznia 2016 r.

⁵⁴ Zgodnie z art. 45 ustawy o usługach płatniczych kwota ta wynosi 150 euro, jednakże zgodnie z Rekomendacją Rady ds. Systemu Płatniczego (organ opiniodawczo-doradczy przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego) w zakresie bezpieczeństwa kart zbliżeniowych z 30 września 2013 r. odpowiedzialność użytkownika

Nawet jednak w przypadku zastrzeżenia skradzionej karty płatniczej może ona stanowić dla przestępców określoną wartość, gdyż karta taka, pomimo iż nieaktywna, może zostać wykorzystana jako nośnik danych skradzionych czy też przeniesionych z innej karty. Fakt, że karta taka posiada oryginalne oznakowanie, ułatwia przestępcom działanie, uwiarygadniając taką kartę w toku realizowania *de facto* nieautoryzowanych operacji finansowych. Tego typu działania odnoszą się przede wszystkim do przechwyconych kart płatniczych, co ma miejsce w toku ich przesyłania przez wydawcę do odbiorcy. Przechwycone w ten sposób karty płatnicze, mimo to że są nieaktywne względem prawowitego ich posiadacza, są jednak kartami niepodpisanymi, dzięki czemu przestępca może złożyć na karcie podpis według własnego, ustalonego wzoru, a przede wszystkim są kartami niezablokowanymi, skutkiem czego jako takie mogą swobodnie krążyć w obrocie finansowym, przy czym ich faktyczny posiadacz może nic nie wiedzieć o ich wykorzystaniu w przestępczym procederze, gdyż są one wykorzystywane na szkodę osób trzecich.

Penalizacja posługiwania się kartami niedoreczonymi będzie się odbywała na podstawie art. 278 § 1 i § 5 k.k. w zw. z art. 275 § 1 k.k., jeśli zaś chodzi o kwalifikację prawną samej kradzieży karty płatniczej to, jak wskazano powyżej, winna ona nastąpić na podstawie art. 278 k.k., który traktuje o zaborze cudzej rzeczy ruchomej celem jej przywłaszczenia. Szczegółowo kwestię kradzieży karty płatniczej reguluje § 5 tegoż artykułu, przy czym ustawodawca ochrony udzielił jedynie jednemu rodzajowi kart płatniczych funkcjonujących w obrocie gospodarczym, a mianowicie karcie bankomatowej. Powyższe regulacje powodują — co się powszechnie podnosi — problemy interpretacyjne, przy czym faktycznie pozbawiają one ochrony prawnej pozostałe rodzaje kart płatniczych o rozszerzonej funkcjonalności względem kart bankomatowych — penalizacja kradzieży takich kart winna następować na podstawie art. 278 § 1 k.k. Jeśli zaś chodzi o odpowiedzialność karną za posługiwanie się skradzionymi kartami płatniczymi, to będzie się ona kształtować w zależności od okoliczności użycia samych kart, stąd też posługiwanie się skradzioną kartą płatniczą w środowisku elektronicznym nastąpi na podstawie art. 275 § 1 k.k., art. 278 § 1 k.k. i art. 287 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., posługiwanie się taką samą kartą podczas dokonywania tradycyjnych transakcji płatniczych nastąpi na podstawie art. 275 § 1 k.k., art. 278 § 1 k.k. i art. 286 § 1 k.k. zw. z art. 11 § 2 k.k., a czynność polegająca na pobraniu środków finansowych przy użyciu utraconych kart potwierdzonych kodem PIN nastąpi na podstawie art. 279 § 1 k.k.

W kwestii wyłudzenia karty płatniczej na podstawie wniosku z fałszywymi danymi to w odniesieniu zarówno do sprawcy tego rodzaju przestępstwa, jak i samego przestępstwa możemy rozróżnić kilka jego wariantów,

karty zbliżeniowej wynosi 50 euro w przypadku, gdy bank — wydawca karty oferuje możliwość wyłączenia funkcjonalności płatności zbliżeniowych lub posiadanie karty bez takiej funkcjonalności, zaś w przeciwnym wypadku jest ona całkowicie wyłączona.

przy czym same okoliczności ich popełnienia pozostają takie same⁵⁵. Chodzi o wykorzystanie w procesie przyznawania karty płatniczej nieprawdziwych, nierzetelnych lub wręcz w odpowiedni sposób spreparowanych danych i to zarówno przez przestępców podszywających się pod osobę trzecią, np. z wykorzystaniem zagubionego dowodu osobistego lub też wyłudzonych danych osobowych, jak i sprawcę, który chce uzyskać oryginalną kartę płatniczą dla siebie. Dalsze działania sprawców również jest podobne — w krótkim czasie po uzyskaniu karty starają się oni dokonać jak największej liczby transakcji finansowych, z reguły na duże kwoty lub wypłacić maksymalnie dużo środków w ramach przyznanych limitów.

Jeśli chodzi o kwalifikację prawną takich czynów, to zależy to od danych faktycznych okoliczności. W przypadku samego złożenia wniosku o wydanie karty płatniczej, która nie posiada funkcji kredytowej, np. zawierającego nieprawdziwe informacje, co do osiągniętych dochodów czy też zobowiązań, możemy mówić o odpowiedzialności karnej z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k., wyłudzenie zaś takiej karty będzie penalizowane z art. 286 § 1 k.k. Natomiast wyłudzenie karty płatniczej z funkcją kredytową polegające na uzyskaniu instrumentu płatniczego przez przedłożenie podrobionych, przerobionych lub poświadczających nieprawdę albo nierzetelnych dokumentów lub też nierzetelnych pisemnych oświadczeń dotyczących okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania rzeczono instrumentu płatniczego, czyli tzw. oszustwo kredytowe będzie przestępstwem z art. 297 § 1 k.k. Istotne jest, że jako przestępstwo formalne nie jest wymagany w tym względzie skutek działania sprawcy, a więc samo przedłożenie przywołanych powyżej dokumentów będzie rozdziło odpowiedzialność karną sprawcy.

Równie powszechnym jak kradzież kart płatniczych jest zjawisko ich podrabiania lub też przerabiania⁵⁶. Jest to działanie zarówno na szkodę faktycznego posiadacza podrobionej czy też przerobionej karty płatniczej, jak i jej emitenta. Pomimo wprowadzania coraz to nowych zabezpieczeń fałszowanie kart płatniczych nie jest czynnością niemożliwą do przeprowadzenia, zwłaszcza dla zorganizowanych, międzynarodowych grup przestępczych wyspecjalizowanych w dokonywaniu tego rodzaju przestępstw⁵⁷.

⁵⁵ W I półroczu 2015 r. transakcje wykonane kartami uzyskanymi na podstawie fałszywych danych stanowiły 4,6% ogółu oszukańczych transakcji, zob. Narodowy Bank Polski, *Ocena...*, wyd. cyt.

⁵⁶ W I półroczu 2015 r. transakcje z wykorzystaniem sfalszowanych kart płatniczych stanowiły 21,7% ogółu oszukańczych transakcji — zob. Narodowy Bank Polski, *Ocena...*, wyd. cyt.

⁵⁷ Według badania przeprowadzonego 10 kwietnia 2015 r. na grupie 124 polskich przedstawicieli organów do walki z cyberprzestępczością na pytanie, z jakim cyberprzestępstwem w swojej pracy spotyka się Pan/Pani najczęściej, 6 % badanych odpowiedziało — przestępstwo kopiowania kart bankomatowych — zob. *Piractwo smartfonowe nowy trend? Z czym walczą polscy cyberpolicjanci?*, „Magazyn Informatyki Śledczej i Bezpieczeństwa IT” 2015, nr 26, s. 8–9; zob. także: A. Adamski, *Karalność nadużyć związanych z kartami płatniczymi w Polsce na tle standardów Unii Europejskiej* [w:] M. Zajder, J. Kosiński (red.), *Przestępczość...*, wyd. cyt., s. 11–24.

Grupy takie posiadają niejednokrotnie rozbudowany schemat organizacyjnych, ze szczegółowym podziałem ról ich członków, którzy zajmują się wykonywaniem jedynie ściśle określonych czynów przestępczych, a przy tym zazwyczaj nie mają oni wiedzy o innych członkach grupy ani też podejmowanych przez nich działaniach. W ramach ogólnego zjawiska fałszowania kart płatniczych możemy rozróżnić poszczególne jej formy, tj.:

- podrobienie karty płatniczej, które oparte jest na wykorzystaniu przez sprawcę w swym działaniu jako bazy oryginalnej autentycznej karty, a także autentycznych lub jedynie częściowo fałszywych danych z innej karty płatniczej, skutkiem czego powstaje niejako duplikat karty, która zawiera dane z karty będącej nadal w obrocie;
- przerobienie karty płatniczej, które polega na zmianie — w toku wykorzystania różnych metod mechanicznych lub chemicznych — autentycznych danych zawartych na oryginalnej karcie płatniczej na dane fałszywe (w ten sposób zmieniany jest przede wszystkim numer karty, data jej ważności oraz podpis posiadacza karty).
- sfalszowanie karty metodą tzw. białego plastiku, które następuje wówczas, gdy przestępcy przenoszą na tzw. białą kartę, która jest w zasadzie zwykłym kawałkiem plastiku odpowiadającym jedynie wymiarom oryginalnej karty płatniczej, dane niezbędne do przeprowadzenia transakcji finansowej, w postaci odpowiednich nadruków oraz paska magnetycznego zawierającego najczęściej nielegalnie skopiowane dane z oryginalnej karty (wart podkreślenia jest fakt, że tego typu przestępstwo może być popełnione jedynie w porozumieniu z akceptantem karty, gdyż każda próba dokonania transakcji taką kartą powinna zostać zablokowana)⁵⁸;
- fałszerstwo elektroniczne, polegające na zmianie zawartości zapisu na pasku magnetycznym lub w pamięci mikroprocesora oryginalnej karty płatniczej (działanie sprawcy ukierunkowane jest na dokonanie zmiany limitów ustalonych dla danej karty płatniczej, zmiany terminu ważności karty, a także innych danych niezbędnych do dokonania transakcji płatniczych, co w efekcie skutkuje tym, że karta taka może dalej funkcjonować w obrocie finansowym).

Jeśli chodzi o penalizację poszczególnych czynów przestępczych, to szczegółowe regulacje zawiera art. 310 k.k., i tak podrobienie, przerobienie, sfalszowanie karty metodą białego plastiku⁵⁹, a także fałszerstwo elektroniczne penalizowane będzie w myśl art. 310 § 1 k.k., przy czym sprawca tychże czynów dopuszcza się popełnienia przestępstwa przez sam fakt wykonania karty, wykonywanie czynności pomocniczych związanych z fałszerstwem, w tym m.in. przyjmowanie, przechowywanie, przenoszenie,

⁵⁸ R. Kędziora, *Charakter...*, wyd. cyt., s. 63–64.

⁵⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 11 lipca 2008, sygn. II Aka 143/08, KZS z 2009 r., z. 6, poz. 84, w którym czytamy, że „białe karty magnetyczne z uzyskanymi i naniesionymi informacjami, będącymi drugą ścieżką oryginalnej karty płatniczej, stanowią podrobione karty płatnicze i są przedmiotem czynności wykonawczej typu czynu zabronionego z art. 310 § 1 k.k., jako inne środki płatnicze”.

przesyłanie, pomoc w zbyciu, puszczenie w obieg⁶⁰ fałszywych kart płatniczych penalizowane będzie na podstawie art. 310 § 2 k.k., zaś przygotowanie do fałszerstwa — na podstawie art. 310 § 4 k.k.

Przestępstwem dokonywanym przez akceptantów — odbiorców transakcji realizowanych za pomocą kart płatniczych — jest fałszowanie dowodów transakcji przez zmianę rzeczywistej kwoty na wystawionym rachunku. Najczęściej dochodzi w ten sposób do zawyżania wartości określonego towaru bądź usługi lub też do doliczenia do rachunku towarów bądź usług (np. dublowanie określonego towaru lub zwiększanie jego ilości), których posiadacz karty nigdy nie zakupił lub nie zamówił⁶¹. Skutkiem czego dochodzi do wprowadzenia posiadacza karty w błąd i faktycznego oszustwa. Wskazuje się, że do popełnienia tego rodzaju przestępstw dochodzi najczęściej w punktach usługowych, niewielkich sklepikach, ale przede wszystkim restauracjach, gdzie dolicza się do rachunku napitek lub zwiększenie jego wartości⁶². Tego typu działania podlegają penalizacji z art. 286 k.k. lub też z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 287 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., gdy oszukańcza transakcja została zrealizowana przez elektroniczny terminal płatniczy.

Do przestępstw związanych z wykorzystaniem przez sprawców danych uzyskanych z oryginalnych kart płatniczych, a w szczególności z kart kredytowych, dochodzi przede wszystkim w toku dokonywania zakupu towarów przez sieć Internet, z wykorzystaniem różnego rodzaju portali aukcyjnych czy też sklepów internetowych w ramach tzw. transakcji *card-not-present*. Wówczas to przestępcy są w stanie zamówić określony towar, identyfikując się przez podanie określonych informacji jako faktyczny posiadacz określonej karty płatniczej. Przestępcy dane identyfikujące konkretną kartę płatniczą uzyskują w różny sposób, jednak najczęściej dzieje się tak w wyniku kradzieży danych lub ich wyłudzenia w sieci Internet⁶³.

Tego rodzaju przestępstwa są działaniem zarówno na szkodę faktycznego posiadacza karty, jak i odbiorcy transakcji. Stąd też jedną z form zabezpieczeń operacji w handlu internetowym jest wysyłanie towaru jedynie na wskazany potwierdzony adres, np. wiele ofert handlowych zamieszczonych na popularnym portalu aukcyjnym Ebay zawiera zastrzeżenie odnośnie wysyłki zakupionego towaru jedynie na potwierdzony adres. Takim potwierdzonym zaś adresem jest adres rozliczeniowy karty kredytowej, ponieważ system płatności PayPal obsługujący portal Ebay

⁶⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 7 kwietnia 2014 r., sygn. II Aka 15/14, <[http://orzeczenia.waw.sa.gov.pl/content/\\$N/15450000001006_II_AKa_000015_2014_Uz_2014-04-07_001](http://orzeczenia.waw.sa.gov.pl/content/$N/15450000001006_II_AKa_000015_2014_Uz_2014-04-07_001)>, dostęp: 10 stycznia 2016 r.

⁶¹ D. Cyman, *Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo uczestników rynku finansowego*, Warszawa 2013, s. 239.

⁶² R. Łuczak, M. Wojtas, K. Woźniak, *Przestępstwa związane z obrotem kartami płatniczymi*, Warszawa 1996, s. 22.

⁶³ Zob. J. Góra, *Cyberprzestępczość — odpowiedzialność karna*, „Magazyn Informatyki Śledczej i Bezpieczeństwa IT” 2015, nr 26, s. 8–9; tenże, *Cyberprzestępczość hacking/cracking*, „Magazyn Informatyki Śledczej i Bezpieczeństwa IT” 2015, nr 27, s. 8–9.

jest w stanie sprawdzić, czy adres do wysyłki jest identyczny z adresem widniejącym w systemie firmy obsługującej daną kartę kredytową. Inną formą weryfikacji osoby dokonującej zakupu z użyciem karty płatniczej jest prośba sprzedającego o podanie kodu CVV2/CVC2, który jest fizycznie wydrukowany na karcie, co pozwala po części zweryfikować, czy faktycznie kontrahent jest w posiadaniu karty, którą chce dokonać transakcji. Dane takie należy podać, m.in. dokonując zakupów w polskich i europejskich sklepach internetowych, jednakże są kraje, które nie wymagają podania kodów CVC2/CVV2 do skutecznego przeprowadzenia transakcji⁶⁴.

Jeśli chodzi o kwalifikację prawną opisywanych czynów przestępczych, to przechwycenie danych obcej karty w środowisku elektronicznym penalizowane będzie na podstawie art. 267 § 1 k.k., zaś przekazanie takich danych przez odbiorcę transakcji (np. sprzedawcę towaru, usługi) — na podstawie art. 266 § 1 k.k. Nielegalne natomiast wykorzystanie numerów kart płatniczych i innych danych z nimi powiązanych w transakcjach internetowych, elektronicznych i pocztowych podlega odpowiedzialności karnej na podstawie art. 287 § 1 k.k. Warto w tym miejscu wskazać, że w aktualnym stanie prawnym nie stanowi przestępstwa zbieranie numerów kart płatniczych i przyporządkowanych im kodów identyfikacyjnych (w rozumieniu art. 267 k.k.) bez użycia urządzeń specjalistycznych, o których mowa w art. 269b k.k., przechowywanie numerów kart płatniczych i przyporządkowanych im kodów identyfikacyjnych, gdy brak jest podstaw do przypisania odpowiedzialności karnej na gruncie art. 310 § 4 k.k., a także *de facto* przekazywanie numerów kart płatniczych i przyporządkowanych im kodów identyfikacyjnych przez osoby niewymienione w art. 266 k.k.

Jednym z rodzajów przestępstw, których dopuszczają się posiadacze kart płatniczych, jest dokonywanie operacji finansowych kartą po dokonaniu zgłoszenia wystawcy karty o jej kradzieży bądź zagubieniu. Działania takie godzą w emitenta karty, na którym od momentu zastrzeżenia karty przez jej posiadacza ciąży odpowiedzialność za wszelkie transakcje dokonane za jej pomocą. Istotne jest, że przestępstwa tego rodzaju dokonywane są przez faktycznych, legalnych posiadaczy kart płatniczych, w związku z tym penalizacja tego rodzaju czynów będzie następowała na podstawie art. 286 § 1 k.k. W związku z rozwojem elektronicznych systemów płatniczych, a także rozbudowanych przez emitentów systemów bezpieczeństwa oraz procedur blokowania kart utraconych tego rodzaju przestępstwa obecnie niemalże nie występują, *de facto* mogą one dotyczyć jedynie tzw. kart embosowanych, niemniej jednak mogą one powodować znaczne szkody dla emitenta użytej w przestępstwie karty⁶⁵.

⁶⁴ M. Górniewicz, R. Obczyński, M. Pstruś, *Bezpieczeństwo finansowe w bankowości elektronicznej — przestępstwa finansowe związane z bankowością elektroniczną*, Warszawa 2014, s. 17.

⁶⁵ Karty embosowane to rodzaj kart posiadających wypukły nadruk, to z kolei pozwala na dokonywania płatności kartą z wykorzystaniem ręcznego powielacza, tzw. inprinter. Urządzenie to — dzięki temu, że numer karty, a także dane jej posiadacza znajdują się na karcie w postaci wypukłego nadruku — odbija je na formularzu potwierdzenia, dzięki czemu odbiorca transakcji jest w stanie w późniejszym

Skimmingiem określa się zbiór działań przestępczych wykonywanych w celu skopiowania danych z paska magnetycznego oryginalnej karty płatniczej. Przesłanki tego sprawcy dokonują przez wykorzystanie różnego rodzaju miniatury skanerów, które w kilka sekund przechwytyują i kopiuje dane z pasków magnetycznych kart płatniczych. Zazwyczaj do tego rodzaju zdarzeń dochodzi w punktach handlowych, które współpracują z przestępcami, gdyż wystarczy chwila nieuwagi, aby paść ofiarą *skimmingu*. Dzięki uzyskanym w ten sposób danym przestępcy są w stanie wykonać duplikat karty, który będzie służył do wypłaty środków z rachunku bankowego, do którego przypisana była oryginalna karta.

Skimming jest również skuteczny w odniesieniu do kart z wbudowanym chipem. Informacja, że karta ma wbudowany chip, jest umieszczona na pasku magnetycznym karty. W momencie odczytu przez bankomat danych z paska magnetycznego, bankomat inicjuje tzw. moduł EMV, który z kolei nawiązuje połączenie z chipem na karcie. Zeskanowanego paska magnetycznego z karty, w którą jest wbudowany chip, przestępcy nie mogą użyć w bankomacie, który obsługuje moduł EMV. W przypadku, gdy sprawcy użyją takiej karty, informacja z paska magnetycznego uruchomi moduł EMV, który nie nawiąże połączenia z chipem i końcowo nie przeprowadzi żadnej transakcji. Są jednak kraje, gdzie nie jest wykorzystywana technologia EMV w bankomatach. Są to przeważnie kraje Ameryki Południowej, stąd też najczęściej właśnie tam dochodzi o oszukańczych transakcji⁶⁶.

Modyfikacją klasycznego *skimmingu* jest *skimming* bankomatowy, który polega na nielegalnej modyfikacji obudowy bankomatu celem przechwycenia kodów PIN oraz danych z pasków magnetycznych kart płatniczych. Działanie sprawców polega na umieszczaniu miniatury nakładek w miejscu, gdzie wsuwa się kartę do bankomatu oraz instalacji mikrokamer rejestrujących wprowadzanie przez użytkowników bankomatu numerów PIN lub użyciu fałszywej klawiatury⁶⁷. Bywa jednak, że sprawcy w swym działaniu nie ograniczają się do modyfikacji autentycznych bankomatów, a dane z kart płatniczych próbują uzyskać również przez ustawianie w przestrzeni publicznej całych fałszywych bankomatów⁶⁸.

terminie uzyskać płatność od emitenta karty. Tego rodzaju urządzenia możemy nadal spotkać m.in. w mniejszych punktach usługowych w Stanach Zjednoczonych, rzadziej w Europie, zob. D. Cyman, *Elektroniczne instrumenty...*, wyd. cyt., s. 238.

⁶⁶ M. Górniewicz, R. Obczyński, M. Pstruś, *Bezpieczeństwo...*, wyd. cyt., s. 14.

⁶⁷ K. Mikołajczyk, *Przesłanki związane z wykorzystaniem bankowości elektronicznej — skimming*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 10, s. 108–114; zob. także: J. Fiedoruk, *Zeskanowali karty płatnicze kilkuset białostoczan*. *Lotysze skazani za skimming*, artykuł opublikowany na portalu BiałystokOnline.pl 12 października 2015 r., <<http://www.bialystokonline.pl/zeskanowali-karty-platnicze-kilkuset-bialostoczan-lotysze-skazani-za-skimming,artykul,87647,1,1.html>>, dostęp: 10 stycznia 2016 r.

⁶⁸ Zob. M. Kisiel, *Mistrzowski poziom oszustwa — fałszywy bankomat*, artykuł opublikowany na portalu Bankier.pl 27 grudnia 2013 r., <<http://www.bankier.pl/wiadomosc/Mistrzowski-poziom-oszustwa-falszywy-bankomat-3024353.html>>, dostęp: 10 stycznia 2016 r.

Niezależnie do rodzaju *skimmingu* cel sprawców jest jednak zawsze taki sam — uzyskanie dostępu do środków finansowych przypisanych do karty płatniczej, z której udało się skopiować dane. Wykrycie sprawców tego rodzaju przestępstw jest niezmiernie trudne, gdyż zazwyczaj czynów tych dokonują wyspecjalizowane międzynarodowe grupy przestępcze, a same przestępcze transakcje są wykonywane w różnych częściach świata, co jeszcze bardziej utrudnia pracę organom ścigania. Jeśli chodzi o penalizację tego rodzaju przestępczej działalności, to odbywa się ona na podstawie art. 287 § 1 k.k.⁶⁹

Uwagi końcowe

W świetle obowiązującego art. 115 § 14 k.k. karta płatnicza jest dokumentem. Karta płatnicza jest również — zgodnie z prawem bankowym — specyficznym dowodem prawa umożliwiającym dokonywania transakcji bezgotówkowych, jest ona również dowodem stosunku prawnego łączącego posiadacza karty oraz jej emitenta, jest w końcu przedmiotem, z którym związane jest określone prawo — prawo do środków finansowych zgromadzonych na rachunku bankowym, do którego przypisana jest dana karta. Karta płatnicza jest także nośnikiem informacji, której użycie skutkuje powstaniem nowych dokumentów o znaczeniu prawnym, ale przede wszystkim karta płatnicza jest tak samo jak pieniądze środkiem płatniczym, którym można posługiwać się samodzielnie.

Tak wiele desygnatów i określeń dla jednej rzeczy. Po części może to powodować chaos interpretacyjny, ale czy można w sposób jednoznaczny zdefiniować „coś”, co zarówno samo w sobie, jak i w toku jego używania powoduje takie zmiany stanu faktycznego i to nie tylko w postrzeganej bezpośrednio rzeczywistości, ale również w ramach istniejących lub tworzonych dopiero stosunków prawnych. Wydaje się, że przyjęcie takiej całościowej definicji jest niemożliwe. Tym bardziej istotna jest wzmożona ochrona prawokarna obrotu kartami płatniczymi. Wszelkie zaś działania sprawców przestępstw z użyciem kart płatniczych bądź też związanych z tymi kartami godzą w obrót gospodarczy, w obrót kartowy, a tym samym stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa finansowego posiadaczy kart płatniczych i ich emitentów. Dlatego też potrzebne jest wprowadzanie coraz to nowych form zabezpieczeń i procedur bezpieczeństwa ze strony emitentów kart⁷⁰, podnoszenia

⁶⁹ Zob. M. Kuźmiuk, *Skimming. Gang Łotyszy okradł konta. Sąd złagodził wyrok oszustowi za współpracę ze śledczymi*, artykuł opublikowany na portalu Poranny.pl 12 października 2015 r., <<http://www.poranny.pl/wiadomosci/bialystok/art/8988628,skimming-gang-lotyszy-okradal-konta-sad-zlagodzil-wyrok-oszustowi-za-wspolprace-ze-sledczymi,id,t.html>>, dostęp: 11 stycznia 2016 r.

⁷⁰ Za przykład takiego działania należy podać wprowadzony przez Związek Banków Polskich ogólnopolski numer 828 828 828 ułatwiający proces zgłaszania utraty kart płatniczych. Po wybraniu tego numeru osoba chcąca zgłosić zastrzeżenie karty zostanie przekierowana do odpowiedniej komórki banku wydawcy karty, gdzie będzie mogła zastrzec kartę. Podobnie jest z najbezpieczniejszą obecnie

i upowszechniania wśród użytkowników kart płatniczych świadomości zagrożeń, jakie mogą być związane z ich korzystaniem⁷¹, a także wprowadzanie przepisów prawa adekwatnych do zmieniającej się rzeczywistości i rozwoju technologicznego⁷². Szczególną rolę odgrywa również prowadzona pomiędzy uczestnikami obrotu finansowego (emitentami, agentami rozliczeniowymi, Narodowym Bankiem Polskim, Komisją Nadzoru Finansowego, bankami, firmami dysponującymi bankomatami i organami ścigania) wymiana informacji zarówno przez kontakty indywidualne, a także podczas cyklicznych spotkań chociażby grupy roboczej Rady Wydawców Kart Bankowych Forum ds. Przeciwdziałania Oszustwom z Wykorzystaniem Kart Płatniczych, jak i w ramach różnego rodzaju szkoleń⁷³ i seminariów organizowanych np. przez Komisję Nadzoru Finansowego w ramach inicjatywy Centrum Edukacji dla Uczestników Rynku⁷⁴.

metodą potwierdzenia transakcji dokonywanych przez Internet, zwaną 3D Secure (3DS), która jest wprowadzana przez coraz większą liczbę banków — emitentów kart w Polsce. Obecnie wprowadzane są również nowe formy zabezpieczeń kart płatniczych opartych np. na biometrii linii papilarnych, tęczówki itp. W Polsce pierwszym bankiem, który zastosował biometrię, był Polski Bank Spółdzielczości S.A., który w 2010 r. uruchomił pierwszy bankomat korzystający z technologii Finger Vein. Technologia ta oparta jest na urządzeniu emitującym światło bliskie podczerwieni, które jest pochłaniane przez hemoglobinę, co pozwala na zarejestrowanie sieci naczyń krwionośnych — zob. A. Michór, *Karty płatnicze* [w:] W. Góralczyk (red.), *Problem współczesnej bankowości. Zagadnienia prawne*, Warszawa 2014, s. 291–293; zob. także: K. Krupiński, *Bezpieczne transakcje w Internecie* [w:] W. Góralczyk (red.), *Problem...*, wyd. cyt., s. 141–143.

⁷¹ Wskazać tu należy chociażby opublikowany przez Komisję Nadzoru Finansowego raport pt. *Analiza poziomu bezpieczeństwa kart zbliżeniowych z punktu widzenia ich posiadaczy*, a także wszelkie informacje dotyczące bezpiecznego przeprowadzania operacji finansowych przekazywanych przez emitentów kart nowym użytkownikom.

⁷² W ostatnich latach wprowadzono m.in. możliwości dokonywania płatności za pomocą telefonów komórkowych z użyciem technologii NFC (ang. *Near Field Communication*), gdzie rolę karty płatniczej przejmuje specjalna karta SIM (ang. *Subscriber Identity Module*), jak to ma miejsce chociażby w przypadku systemu BLIK, czyli polskiego systemu płatności mobilnych, który umożliwia m.in. wypłacanie telefonem gotówki z bankomatów, dokonywanie płatności w Internecie, a w niedługim czasie również wzajemne rozliczenia pomiędzy posiadaczami telefonów, tzw. płatności P2P z wykorzystaniem wysyłanych wiadomości e-mail, a także możliwość dokonywania płatności z wykorzystaniem specjalnego oprogramowania sparowanego bądź też nie z oryginalną kartą płatniczą, czyli tzw. elektroniczne portfele np. V me by Visa, Apple Pay, Google Wallet, HyprKey.

⁷³ Zob. J. Biegański, Ł. Nowacki, *Zasady współpracy banków i agentów rozliczeniowych z organami ścigania* [w:] M. Zajder, J. Kosiński (red.), *Przestępczość...*, wyd. cyt., s. 107–109 oraz Europol, *Bezgotówkowe oszustwa płatnicze* [w:] J. Kosiński (red.), *Przestępczość...*, wyd. cyt., s. 11–12.

⁷⁴ Jednym z działań realizowanych w ramach projektu CEDUR jest organizacja seminariów szkoleniowych, warsztatów i konferencji, których odbiorcami są w szczególności podmioty nadzorowane przez Komisję Nadzoru Finansowego oraz przedstawiciele organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

Słowa kluczowe: karta płatnicza, karta bankomatowa, fałszowanie kart płatniczych, oszustwa kartowe, *skimming*, oszustwa internetowe, kradzież danych osobowych

Streszczenie: Artykuł porusza stale aktualną problematykę związaną z kartami płatniczymi jako przedmiotem przestępstwa. Autorka na wstępie definiuje, czym jest karta płatnicza według kryterium cywilnoprawnego, funkcjonalnego oraz karnego, a także wskazuje na niespójność regulacji prawnych w tym względzie. W dalszej części autorka przedstawia i opisuje przestępstwa związane z wykorzystaniem kart płatniczych, tj.: posługiwanie się kartami skradzionymi, zagubionymi lub przechwyconymi, wyłudzenie kart płatniczych na podstawie wniosku zawierającego nieprawdziwe dane, fałszowanie kart płatniczych, kopiowanie kart płatniczych na rachunkach obciążeniowych, wykorzystanie danych identyfikacyjnych cudzej karty, dokonywanie transakcji kartami zgłoszonymi jako utracone oraz tzw. *skimming*, a następnie dokonuje odpowiedniej ich kwalifikacji prawnej na gruncie polskiego kodeksu karnego.

Keywords: credit card, ATM card, forgery of credit cards, card fraud, *skimming*, online fraud, identity theft

Summary: The article presents the current problems of payment cards as a subject of crime. The author defines what a credit card according to the criterion of civil law, the functional criterion and the criterion of criminal law also points the inconsistency of legal regulations in this regard. In the next part the author presents and describes the crimes associated with the use of payment cards: using stolen, lost or intercepted cards, swindling payment cards based on the application containing false data, forging payment cards, the copying of payment cards on vouchers, using identification data of the another person's card, making a transaction with filed cards as lost and *skimming* and then performs an appropriate their legal qualification under the Polish Criminal Code.